

*Guardians of the Memory
Пазители на паметта*

КАК СЕ ЗАРАЖДА ПОЛША, ИЛИ КАКВО ЗНАЕМ ЗА НАЧАЛОТО В КАРИЕРАТА НА МЕШКО I

Павел Жмудски
Варшавски университет

Резюме. В статията са изложени причините, поради които тъкмо Мешко I е първият исторически владетел от династията на Пястите, а не някой от легендарните му предци, изредени в хрониката на Гал Аноним. На анализ са подложени и най-старите извори, информиращи за началните действия на Мешко I, разказът на Видукинд за трагичната кончина на Вихман, три фрагмента от хрониката на Тетмар и сетне – засягащи Мешко откъси в „Книга за пътища и страни“ от Ал-Бекри, които вероятно са възникнали въз основа на описанията на Ибрахим ибн Якуб.

Keywords: Poland, Mieszko I, Vidukind, Tetmar, Al-Bekri

Първият въпрос, който изисква обяснение, е, защо Мешко I трябва да е главен герой в текст, посветен на зараждането на Полша? В най-старата ни отечествена историческа традиция, писана към 1113 г. от анонимния хронист, наречен Гал, са посочени шестима предци на Мешко: Хошчиско, Пяст, Жепка, Шемовит, Лестек и Шемомисъл. Нещо повече, последните трима според хрониката упражняват поред княжеската власт в Гнезно. Обърнете внимание, в разказа на Гал Аноним гнезненската монархия е с още по-стар произход. Впрочем пращадото на Мешко I трябва да заеме трона в Гнезно, след като Бог отнема властта на предишния княз Попел и го прогонва от страната заедно с цялото му потомство (Gallus Anonymus, lib. I, cap. 1 – 3 : 9 – 13). Но Гал Аноним не обяснява откъде се е взел Попел, нито как е възникнала гнезненската държава. Най-старата полска историческа традиция е по-скоро династическа легенда, забелязана и коментирана от Яцек Банашкевич. Разказът за произхода на владетелския род доказва преди всичко неговите непрекъснато актуални естествени и свръхестествени права върху властта в Полша. В него се появяват нишки и мотиви, познати от други подобни съчинения. От коментарите, с които хронистът съпровожда династическата легенда, излиза, че не е била измислена от Гал. Но подходящ начин да се датира, няма. Самият хронист не различава разказните сегменти от династическото начало. Единствено поста-

вената цезура е разликата между малко позабравените езически времена и заслужилата по-точно описание християнска епоха в историята на Полша.

Пястовската легенда е основополагащ мит и може да се интерпретира рационално само на митично ниво. Тя оперира с комплект от мотиви, тясно свързани и взаимно обосновани помежду си. Митът действа цялостно. Тъй като липсват други извори, разполагащи митичните подробности в друг контекст, нищо в пястовската легенда не позволява да я приемем за исторически достоверна. Старателните изследователи прокарват път за обмислена селекция на митологичния материал или рационализация, но в основата си предметът се подчинява на ирационалната необходимост от проверка на предварително възприетите тези с помощта на подробности от хрониката на Гал Аноним. Например няма начин от пястовската легенда да се отстрани Гнезно и да се твърди, че центърът на властта при дедите на Мешко се намирал някъде другаде. Затова повествованието за Пяст и упадъкът на Попел имат изключителен смисъл във връзка с града, който в легендата е „гнездо“ или убежище за поляните. Липсват рационални причини дедите на Мешко I да се признават за исторически по-достоверни от Пясторача, от тайнствените пътешественици със свръхестествени възможности, от чудесата с преувеличаване на храната, от даряващия власт Бог и мишките кръвопийци, изяли Попел. Всички тези елементи в митичния разказ придобиват същото важно значение като Шемовит, Лестек и Шемомисъл и тяхната монархическа стойност. А доколкото в пястовската легенда са отразени реални събития – това просто не знаем, защото няма как да го проверим (Banaszkiewicz, 2010).

Яцек Банашкевич спира вниманието си върху идейния патос в пястовската легенда и програмирано избягва търсенето на историческа среда, евентуално присъстваща в преписите на първите глави от хрониката на Аноним. Заключениеята в уроците на неговата книга предизвикват ново преосмисляне на аргументите, разкриващи възгледа, че дедите на Мешко I били исторически фигури и упражнявали княжеската власт в Гнезно. Историчите, бранещи възможността да познават преданието за гнезненската монархия преди Мешко I, заявяват, че устната традиция е съумяла да опази имената на владетелите. Допуска се също, че държавата на Мешко I е твърде мощна, за да е възникнала отведнъж. За неговия успех са допринесли делата на предците му, дедите и баща му (Łowmiański, 2002: 111 – 122). Ще се постарая да докажа, че нито един от тези аргументи не е убедителен.

Преди всичко в X и XI век полските князе не наричат своите деца с имена, които според Гал Аноним трябва да имат родоначалниците. Затова пък самата поява на династични имена в този период е добре позната. Такава роля изпълнява името „Мешко“. Вече Мешко I го дава на един от синовете, родени му от Ода – неговата втора християнска съпруга. По-късно то се появява в почти всяко династично поколение (Мешко II – син на Болеслав Храбри; Мешко –

син на Кажимеж Обновител; Мешко – син на Болеслав Щедри). Подобен ранг през XI век има и името „Болеслав“, възприето от чешките Пшемисловци с посредничеството на Домбрувка – първата християнска съпруга на Мешко I. През XI век още едно име – „Отон“, се повтаря в династията на Пястите. Първ Болеслав Храбри нарича така своя син – по свидетелство на Тетмар – в чест на своя любим император Отон III. Отново същото име дава на своя син Кажимеж Обновител (Jasiński [без дата]).

Както най-сетне личи от този кратък преглед, единствено „Мешко“ сред първите династически имена е с роден, полски произход. Назоваването с това име във всеки случай е в памет на Мешко I, но Мешко II твърде безславно се вписва в историческата традиция, а по-късните му съименници се оказват още по-незначителни личности. Към предполагаемите запаси от имена на родоначалници в династията посяга Болеслав III едва през 1115 г., като нарича един от синовете си Лестек, но го прави вече най-правдоподобно под влияние на хрониката на Гал. Учените, застъпници на историчността при назоваването от Аноним на имената на предците на Мешко I, са се постарали да обяснят липсващото споменаване на тяхното езичество. Внушението не е убедително. Гал Аноним не крие езичеството на Лестек. Защо то е престанало да пречи на Болеслав III, а по-скоро сякаш дразни неговия предшественик? Впрочем „Мешко“ и „Болеслав“, също като останалите славянски имена („Кажимеж“ и „Владислав“), използвани в династията на Пястите, са толкова езически, колкото онези, появили се в пястовската легенда. Понякога на княжеския син давали други имена с отчетливо християнски характер. Мешко II може би е носил и името Ламберт, Кажимеж Обновител се нарича още Карол, а на своя син Владислав той дава второто име Херман (Wiszewski, 2008: 373 – 384). Практиката за даване на име в пястовската династия през X и XI век показва, че традицията за посочване началото на рода е установена вероятно преди записването ѝ от Аноним.

Възниква колосална и напълно принципна разлика между онова, което историкът може да каже за Галовите родоначалници на династия, разполагащ с единствения, късен и доста несигурен (в смисъл – откриване на исторически реалии) извор, и това, което произлиза от двайсетината независими преписа, посветени на начинанията на Мешко I и описващи живота му – скоро след като умира. Най-ранната, както се предполага, проява в неговата дейност е отразена от Видукинд – монах от Корвейския манастир. Около 973 г. той написва история на саксите, която посвещава на Матилда – дъщеря на император Отон I. Мешко I се мярва в повествованието на Видукинд като значителна епизодична фигура във важната нишка, посветена на Вихман – племенник на саксонския принц Херман Билунг и васал на Отон. В хрониката Вихман е отрицателен образ. Под влиянието на Лудолф – разбунтувал се син на Отон, той захваща имотен спор с чичо си – дясна ръка на владетеля в Саксония. След

присъда на монарха претенциите на Вихман са отклонени, а той самият попада в затвора. Но велможата успява да избяга. Когато поредната акция срещу принц Херман не се увенчава с успех, Вихман побягва при ободриските князе Никон и Стоигнев. Заедно с тях, като вожд на тяхната войска, напада Саксония, допускайки жестокости сред невъоръженото население, към жени и деца (Widukind, lib. III, cap. 24 – 25, 29, 50, 52: 116, 117, 129 – 130, 131 – 132).

В хрониката на Видукинд моментът с откритото нападение на Вихман срещу собственото му отечество не е случаен. По същото време срещу немците се извършва и голямото нашествие на унгарците. Вихман се опитва да нанесе на своя владетел удар в гърба в момент на смъртна опасност. Отон постига край река Лех знаменитата победа над унгарците и незабавно се нахвърля срещу славяните. Владетелят обявява Вихман за обществен враг и впоследствие разбива ободритите. Разбунтувалият се велможа побягва и се крие във Франция, в двора на принц Хуго Велики. Две години по-късно тайно се завръща в Саксония, където чрез посредничеството на маркграф Герон се помирява с Отон и полага клетва за вярност. Владетелят веднага му признава имота, за който се препирали с чичото. Парадоксалната спогодба довежда Вихман до още по-ужасна мерзост. По време на проточилото се пребиваване на Отон в Италия велможата заговорничи с датския крал Харалд Синия зъб. Заради което маркграф Герон го прогонва при варварите, чиято идентичност Видукинд не уточнява. Заедно с тях Вихман напада далеч заселил се варварски народ. След това доста общо твърдение хронистът посочва една конкретна жертва на атаката. „Крал“ Мешко – славянски владетел на т.нар. „лицидавики“, е два пъти победен от Вихман, който убива брат му и се сдобива с голяма плячка (Widukind, lib. III, cap. 53 – 55, 59 – 60, 64, 66: 132 – 135, 136, 139, 141).

В следващата глава Видукинд напомня, че по същото време маркграфът Герон побеждава лужичаните (Widukind, lib. III, cap. 67: 141 – 142). Тъй като натрапването на саксонска власт върху това славянско племе в продължението на хрониката на Регино от Прюм (Regino: 173) е с дата 963 г., то и победата на Вихман над далечните варвари историците отнасят към същата година. Не подлежи на съмнение, че покореният от саксонския изгнаник „крал“ е Мешко I. Това следва от безспорните вписвания на имената в ръкописите на хрониката: *Misaca*, *Misca*, *Misica*, *Misacha* (Widukind, lib. III, cap. 66: 141, *przyp.* f) или преди всичко от идентификацията, извършена от Тетмар, който познава произведението на Видукинд и използва подадената чрез него информация, макар и в този случай по специфичен начин (Thietmar, lib. II, cap. 14: 54), към което пак ще се върна (Pleszczyński, 2008: 14 – 17). Затова пък не знаем как да разбирате названието „лицидавики“, тъй като думата се появява един-единствен път в саксонската хроника и не е позната от друго място. Опитвали са да я свържат със записаното от Гал Аноним име на Мешковия дядо Лестек, но както езиковата, така и историческата обосновка на подобна връзка са слаби.

Всъщност това е опит за определяне *ignotum per ignotius* [неизвестното чрез по-неизвестно (*лат.*) – формула за логическа грешка. *Бел. бълг. прев.*].

Значително повече може да се каже за ролята, която Видукинд определя за Мешко в историята на Вихман. Защото в повествованието саксонският изгнаник продължава авантюристичната си дейност. Когато славянският вожд на вагрите Желибур, недоволен от присъдата на Херман Билунг, извиква на помощ Вихман, същият пристига със своите другари за едното удоволствие – само за да стори зло на чичо си. Саксонският принц обкръжава двамата размирници в някакъв град. С неколцина души Вихман успява да се измъкне от обсадата под предлог, че ще изпрати датчани на помощ. В същото време принц Херман превзема града и подлага на мъчения другарите на Вихман. Според слуховете изгнаникът стига до волинците и заедно с тях напада Мешко, който този път внезапно е назован от Видукинд „приятел на императора“. Мешко съзнава, че е заплашен от своя тъст – чешкия „крал“ Болеслав, и повежда два конни ескадрона. Когато Вихман и волинците се хвърлят в боя, пехотата на Мешко отстъпва. Нападателят се впускат в преследване. Тогава техният тил е атакуван от конницата на Мешко, а пехотата спира отстъплението си. Вихман пожелава да се оттегли, но другарите му по оръжие го упрекуват в низост и му припомнят, че тъкмо той е замислил тази война. Принуден от тях, той слиза от коня и се сражава пеш. След продължилите цяла нощ опити да се измъкне от капана, Вихман е обкръжен от противниците. Най-добрите (*optimates*) сред бойците на Мешко разпознават по въоръжението, че имат работа със знатна особа. Когато Вихман се представя, го подканват да се предаде и обещават да го съпроводят до Мешко, който пък да го отпрати към императора. Саксонският велможа, не забравяйки обаче своето потомствено благородство и добродетели, пренебрегва „оптиматите“ и заявява, че ще сложи оръжие само пред Мешко. Онези, от които зависи да заловят жив архиврага, се оттеглят към своя вожд, а Вихман, презрял простосмъртната тълпа, си нанася няколко смъртоносни удара. Умиращият велможа предава своя меч на един от противниците и моли Мешко да го занесе на императора, който би могъл или да се отврати от съдбата му, или да оплаче родственика. Сетне Вихман се помолва и издъхва (*Widukind, lib. III, cap. 68 – 69: 142 – 145*).

Хрониката на Видукинд е единственият извор, който така подробно информира за действията на саксонския изгнаник и авантюрист. Трудно е да се определи историчността на откъсите в стълкновението между Мешко I и Вихман. Затова пък прецизно се очертава портретът на вожда на „лициявиките“, скициран от хрониста. Вихман е последователно отрицателен герой в хрониката. Ненавижда чичо си, предава своя крал, нахлува в отечеството си наред с неговите врагове, в миговете на най-голяма опасност изоставя другарите си по оръжие. Смъртта го настига в момент, когато изпълнен с високомерие, пренебрегва гаранцията на хора, които искат да го опазят. Всеки споменат, че

се е сражавал против Вихман, в хрониката на Видукинд изглежда къде по-положителна фигура. Хронистът подчертава това с помощта на титлите. Мешко е почетен с покровителската титла „крал“ (rex) по времето, когато ободритските вождове сътрудничат с Вихман и са наречени „подкрале“ (subreguli). Разбира се, най-добре свидетелства за Мешко приятелството му с императора. Той е десницата на имперската справедливост, застигнала Вихман в далечната варварска страна. Дори коварството, с което Мешко си служи в решителната битка, изглежда в разказа на Видукинд оправдано, макар че по-рано два пъти е побеждаван и е посякъл брат си. Хронистът се е погрижил да няма и съмнение, че „кралят“ в далечните източни предели на империята познава задължителните за бойците правила на честта. Читателят се досеща как мечът на Вихман попада в ръцете на пребиваващия в Италия Отон. Като приятел на императора в повествованието на Видукинд, вождът на „лиццавиките“ е избавен от варварството (Pleszczyński, 2008: 43 – 64).

Малко по-друго разбиране за фигурата на Мешко I има Тетмар – епископ на Мерзбург, който завършва писането на своята хроника в годината на смъртта си, през декември 1018 г. (или 26 години след смъртта на Мешко). Тетмар му дава не толкова самостоятелна роля, колкото Видукинд. В неговата творба Мешко е данъкоплатец на императора, който знае и подчертава своето не най-високо място в йерархията на императорските люде. Най-убедително тази мисъл е изразена в прочутия пасаж, където хронистът хвали княза на поляните (Тетмар по този начин титулува Мешко) за уважението му спрямо маркграф Ходон. Мешко не влиза с кожух в дома, където пребивава саксонският сановник, нито си позволява да седи, когато маркграфът става. Този анекдот служи на Тетмар, за да противопостави Мешко на сина му Болеслав Храбри, когото император Отон III „от данъкоплатец превърна в господар“. Във връзка с това Храбри играе самостоятелна роля в империята, а после открито се противопоставя на Хайнрих II, което не харесва особено на хрониста (Thietmar, lib. V, cap. 10: 232). Бележките на Видукинд в преработката на Тетмар служат за омаловажаване ролята на Мешко. Хронистът не споменава както първите две победи на Вихман над „лиццавиките“, така и разказа за окончателното поражение на изгнаника. Във версията на хрониката от епископа на Мерзбург отношенията на полския княз с императора започват направо с това, че маркграф Герон го подчинява на императора заедно с лужичани и слупяни (Thietmar, lib. II, cap. 14: 54. Pleszczyński, 2008: 64 – 71).

В съчинението на Тетмар към началната дейност на Мешко I се отнася и друг фрагмент, посветен на разпространения обичай в неговата страна от времето, когато още бил езичник. Според хрониста в Полша след смъртта на мъжа обезглавявали жена му и изгаряли останките от съпругеската двойка на една клада. Когато пък била уличена в разврат, изрязвали нейната срамотия и я окачали над портите в дома ѝ за предупреждение. Тетмар отбелязва,

че в такива случаи законът Божи повелява убиване с камъни, а старинното саксонско право – отсичане на главата. По-нататък в поучението епископът на Мерзебург произнася пламенна тирада против съвременния упадък на сексуалните нрави в империята. Вече не само девици бивали прелъстявани, но и омъжените си избирали любовници. Не една с помощта на таен прелъстител причинявала смърт на мъжа си и после заживявала в явен разкош със съучастника по престъпление. Други жени пренебрегвали съпрузите си според обичаи, наподобяващи мъжествени воители, сравнявали се и с Язон. Всичко това според Тетмар се шири, защото липсват сурови наказания. В края на пасажа хронистът апелира към духовниците и миряните за преодоляване на тези отвратителни грехове, които Христос сигурно и окончателно ще унищожи, когато повторно се яви (Thietmar, lib. VIII, cap. 3: 494 – 496).

Не може да се каже какви връзки с историческата действителност има Тетмаровото описание на обичаите в езическа Полша. Затова пък със сигурност целият пасаж се вписва в отлично познатия старовремски литературен канон за упреждане и посрамване на собственото общество чрез посочване, че варварите са добродетелни. Същия похват използва и Тацит в *Германия*. Преди всичко Тетмар иска да каже, че моралното равнище на съвременните жители на империята е по-ниско, отколкото при старинните езичници поляци. Но похвалата към Мешко I е подправена с лъжичка катран. Наказанието за развратници, макар и основателно, е твърде жестоко, направо гнусно в сравнение със старозаветния или саксонския закон. Така е и с пълното отсъствие на вдовишката институция. Наистина погубването на жената след смъртта на мъжа подчертава неразривната връзка в брака, но е нечовешко и съвсем неприемливо за християнските нрави. При Тетмар на Мешко се гледа като на „добрия дивак“, но през цялото време и преди всичко – като на дивак.

На голямата почит към брака и преследването на развратниците в езическа Полша може да се погледне и от друга перспектива, тъй като изложението на Тетмар кореспондира с най-екзотичния извор, свързан с началото в кариерата на Мешко I. През втората половина на XI век арабският учен от Кордоба Ал-Бакри описва целия известен му свят в *Книга за пътища и страни*. В откъсите, посветени на славяните, се намира и описание на страната на Мешко. При съпоставянето на трима споменати славянски владетели излиза, че Ал-Бакри е ползвал информация, която се отнася до средата на 60-те години на X век. Не подлежи на никакво съмнение, че причина за този анахронизъм са използваните в *Книга за пътища и страни*, но загубени по-късно записки на Ибрахим ибн Якуб – еврей от испанската Тортоса и пратеник на халифа в двора на император Отон I. Ибрахим извършва пътуването вероятно през 966 г. и опознава между другото императорския двор в Магдебург и Прага. В *Книга за пътища и страни* Мешко I е представен като владетел на най-просторната славянска страна, изобилстваща с храни. Таксите, които сбирал,

той предназначавал за издръжка на войниците. Имал три хиляди облечени в броня избраници дотам внушителни, сякаш били тридесет хиляди. Мешко им давал коне, оръжие, храна и всичко, каквото поискали. Когато на някого от войниците се раждало дете, плащал пари и на него без разлика в пола. При славяните бракът се сключвал според Ал-Бакри, а също и според Ибрахим, по такъв начин, че бащата на младоженеца трябвало да плати сватбена дан на бащата на младоженката. Благодарение на това родителите на девойката ставали богати, а родителите на младежа обеднявали. Мешко помагал на децата на своите войници да сключват брак, и винаги поднасял сватбен дар, когато се женел син или в случай че се омъжвала дъщеря (Al-Bekri).

Ако се сравнят постъпките на Мешко, описани в *Книга за пътища и страни*, с германските закони за измама, може да се стигне до извода, че сватбеният дар е цената за приемането на закрилата и контрола (формално) над жената, преминаваща от едно семейство към друго. Следователно Мешко не само благодарение на огромната си щедрост създава подбрана дружина от воители, които трябва да спазват вяност към княжеското становище, не само бди за спазване на славянското брачно право, но също и поема закрилата и контрола над жените, влезли в семействата на неговите хора. Така, ако се вярва на Ал-Бекри, Мешко укрепва монархическата си власт и изгражда общество от свои поданици. Разбира се, не знаем доколко описанието в *Книга за пътища и страни* предава историческите реалии. Подробеностите, използвани от Ибрахим/Ал-Бекри, са стереотипни похвали към добър и силен владетел. Просторната страна, нейните богатства, после и социалните, правните действия на Мешко съставят картината на цивилизована и умело управлявана власт. Впрочем в *Книга за пътища и страни* е поместено описанието на град, чието споменаване е нечувано противопоставяне на присъщото за една подредена монархия. Това е запис с изключително добре освидетелстван произход. Ал-Бекри отбелязва, че император Отон I съобщил на Ибрахим ибн Якуб, че на север от страната на Мешко се намирал Градът на жените. Населявали го строги и силни жени воители, които забременявали от своите роби. Младенците от мъжки пол били погубвани. За всички мъже, свързани в комуникационната верига Отон, Ибрахим и Ал-Бекри, представата за Град на жените със сигурност била същинска диващина и зло. Особената грижа при съблюдаването на съпругеските права се възприема като праг на цивилизованост. Градът на жените не познавал институцията семейство, заместена от чисто съзидателното сближаване с робите. Поддържало се нехуманно отношение към младенците от мъжки пол. На фона на Града на жените страната на Мешко застава още по-силно като опора на цивилизацията. От тази гледна точка, арабският отчет напълно съвпада с пасажа на Тетмар за обичаите на поляците езичници. Разликата е в това, че при Ал-Бекри Мешко е обществен покровител за своите хора,

а в хрониката на епископа от Мерзебург спазваните в Полша закони, макар и да са в правилна (според Тетмар) посока, съдържат още много варварска агресия и суровост (Żmudzki, 2005).

Добро заключение при обсъждането на тема информационни източници за началото на властването на Мешко I е въпросът за неговото покръстване. В полската историческа традиция на това събитие още през Средновековието се придава велик и символичен ранг. Най-старият информационен отчет за приемане на християнството от полския владетел е един анекдот в IV книга от хрониката на Тетмар. Епископът на Мерзебург споменава в него подробност, която ще се появи и в творбата на Видукинд, а именно родството между Мешко и Болеслав I Сроги (чеш. Жестоки – *Бел. бълг. прев.*), благодарение на което първият поиска чешки подкрепления за борбата с Вихман. Тетмар прави главна героиня на своето повествование Добрава – дъщерята на Болеслав I Сроги. Нейното име хронистът извлича от прилагателното „добра“ и още в самото начало заявява, че нейната благотворителна дейност в Полша напълно отговаря на името ѝ. Когато става съпруга на Мешко, тя го покорява и успява да го придума да заобиколи строгите повели на Великия пост, за да пирува радостно с мъжа си. Тетмар съглежда в този случай двойственост на традицията. Според някои това става само при един Велик пост, други твърдят, че ситуацията се повтаряла в продължение на три години. Тъй или иначе, при взаимни отстъпки Мешко се съобразява с увещанията на Добрава и приема покръстването (Thietmar, lib. IV, cap. 54 – 55: 194 – 196). Епископът на Мерзебург не посочва никаква друга причина, поради която полският княз да поиска да стане християнин. Съвременните историци не придават такова значение на анекдота за греха на Добрава, защото те винаги търсят съвсем други, най-често политически причини за покръстването на Мешко. Усилията на християнската жена (евентуално бъдеща съпруга) водещи към преобръщане на мъжа езичник са най-често срещаното, стереотипно обяснение за кръщенето на владетеля в летописните средновековни разкази (Banaszkiewicz, 2014: 278 – 291).

Информацията за приемане на християнството не подхожда на ролята и функциите, които в своята хроника Тетмар предназначава за Мешко. За хрониста полският княз, въпреки очевидните си достойнства, през цялото време е един варварин, когото саксите не са длъжни да се доверяват и да го допускат до твърде близки отношения. Любопитното е, че Видукинд не отдава и голямо значение на Мешковото покръстване, за което всъщност не споменава. В неговото произведение приятелството и лоялността към императора са напълно достатъчни, за да стане Мешко цивилизован владетел.

Източниците, посочени в горната статия, не дават отговор на въпроса откъде се е взел Мешко I, нито съдържат данни за организацията на неговото владичество. Вниманието на авторите е съсредоточено върху особата на княза, неговите действия и отношения с империята и чехите. Мешко единодушно

е възприеман като цивилизован човек, стабилизиращ дивия славянски Север. И Тетмар, смятащ славяните за неподлежащи на реформа варвари, е готов да му признае съответните заслуги. В писаните извори е само Мешко, а „държава на Мешко“ няма. Дори да се приеме, а такава предположение е невярно, че записките на Ибрахим ибн Якуб, преразказани от Ал-Бекри, са исторически, те така и не изобразяват картината на армията като „държавна“ институция, а представят единствено точната персонална и трудна за предаване връзка между вожда и неговите воители с техните роднини, която само Мешко би могъл да създаде (Żmudzki, 2009: 460 – 467). Липсват прочее и някои подсказващи препратки, че той е наследил или приел някаква политическа структура, която би могла да съществува и преди.

Превод от полски: Богдан Глишев

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Al-Bekri: *Relacja Ibrahima Ibn Jakuba z podróży do krajów słowiańskich w przekazie Al-Bekriego*, wyd. i tłum. T. Kowalski, Monumenta Poloniae Historica, seria II, t. I, Kraków 1946.
- Banaszkiewicz, J. (2010). *Podanie o Piaście i Popielu. Studium porównawcze nad wczesnośredniowiecznymi tradycjami dynastycznymi*, wyd. II, Warszawa.
- Banaszkiewicz, J. (2014). *Dąbrówka „christianissima“ i Mieszko poganin*, [w:] idem, *Trzy po trzy o dziesiątym wieku*, Kraków: 278 – 291.
- Gallus Anonymus: *Galli Anonymi Cronicae et gesta ducum sive principum Polonorum*, wyd. K. Maleczyński, Monumenta Poloniae Historica, seria II, t. II, Kraków 1952.
- Jasiński Kazimierz [bez daty], *Rodowód pierwszych Piastów*, Warszawa – Wrocław.
- Łowmiański, H. (2002). *Dynastia Piastów we wczesnym średniowieczu*, [w:] *Początki państwa polskiego. Księga tysiąclecia*, Poznań (reprint wydania z 1962): 111 – 162.
- Pleszczyński, A. (2008). *Niemcy wobec pierwszej monarchii piastowskiej (963 – 1034). Narodziny stereotypu. Postrzeżenie i cywilizacyjna klasyfikacja władców Polski i ich kraju*, Lublin.
- Regino: *Reginonis Abbatis Prumiensis Chronicon cum Continuationis Treverensi*, wyd. F. Kurze, MGH SRG in usum scholarum, Hannoverae 1890.
- Thietmar: *Thietmari Merseburgensis Episcopi Chronicon*, wyd. R. Holtzmann, MGH nova series, t. IX, Berolini 1935.
- Widukind: *Widukindi Monachi Corbeiensis Rerum Gestarum Saxoniarum libri tres*, wyd. V: P. Hirsch, H.-E. Lohmann, MGH SRG in usum scholarum, Hannoverae 1935.

- Wiszewski, P. (2008). *Domus Boleslai. W poszukiwaniu tradycji dynastycznej Piastów (do około 1138 roku)*, Wrocław.
- Żmudzki, P. (2005). *Mieszko I i Amazonki. Wspólnoty wojownicze i normy życia rodzinnego w relacji Ibrahima ibn Jakuba*, [w:] B. Trelińska (red.), *Tekst źródła, krytyka, interpretacja*, Warszawa: 99 – 126.
- Żmudzki, P. (2009). *Władca i wojownicy. Narracje o wodzach, drużynie i wojnach w najdawniejszej historiografii Polski i Rusi*, Wrocław.

HOW DID POLAND EMERGE OR WHAT WE KNOW ABOUT THE EARLY CAREER OF MIESZKO I

Abstract. The article sets out the reasons why Mieszko I is the first ruler of the Piast dynasty, and not one of his legendary ancestors listed in the Chronicle of Gall Anonim. The oldest sources informing about the initial actions of Mieszko I, Vidukind story of the tragic death of Vihman, three fragments from the chronicle of Tetmar and passages, concerning Mieszko, from “Book of Roads and Kingdoms” by Al-Bekri, are analyzed.

✉ **Dr hab. Paweł Żmudzki**
Institute of History
University of Warsaw
26/28, Krakowskie Przedmieście
00-927 Warsaw, Poland
E-mail: p.zmudzki@uw.edu.pl